

روستای هست-پوشال / اقلین میوزایی

سنت سفر در

nooraghayee@iranamag.com

آرش نورآقایی

که این رسم زیارت و بازدید از اماکن مقدس در ایام نوروزی چه قدمتی دارد و چگونه در عمق وجود ایرانیان ریشه گرفته است. این مورد را در صنعت گردشگری می‌توان به گردشگری زیارتی و دیدار از اماکن مقدس ربط داد. جالب این که هم گردشگری زیارتی و هم توجه به اماکن و بناهای مقدس از عمده‌ترین موضوعات گردشگری میراث فرهنگی محسوب می‌شوند.

موضوع دیگری که می‌توان به آن اشاره کرد، از خانه بیرون رفتن ایرانی‌ها در روز به‌خصوص سیزدهم فروردین، معروف به «سیزده به در» است. کمتر فرد ایرانی را می‌توان سراغ داشت که در این روز در خانه بماند و خود را به دل طبیعت نسپارد و با خوردنی‌ها و بازی‌ها و شادی‌های همگانی خود را سرگرم نکند. در سال‌های اخیر، شاهد هستیم که مردم برای گذراندن این روز در طبیعت، از چند روز قبل با از صبح زود همان روز به شهر دیگری سفر می‌کنند و به‌نظر می‌رسد که در ایام قدیمی‌تر هم با توجه به امکانات آن زمان‌ها، این نوع از گل‌گشت و گردش وجود داشته است. جعفر شهری در کتاب تهران قدیم از جغرافیای «سیزده به در» یا محل‌های «سیزده به در» تهران، سخن گفته است: «بیرون دروازه دولت زیر سایه درخت‌های باغ صنیع‌الدوله و کنار نهرهای منشعب از آن و باغاتی که از آن مشروب می‌شدند، بیرون دروازه شمیران و سایه‌ی درخت‌های اقاچاق و زبان گنجشک آن تا باغ صبا و بالاتر، بیرون دروازه دوشان‌تپه تا خود دوشان تپه و سلیمانیه و باغ وثوق‌الدوله، بیرون دروازه دولاب...، بیرون دروازه خراسان...، بیرون دروازه شاه‌عبدالعظیم...» می‌بینیم که تهرانی‌ها در روز سیزدهم فروردین از دروازه‌های شهر خارج می‌شدند و به نوعی یک سفر را تجربه می‌کردند.

موضوع دیگری که آن را کم‌وبیش می‌توان به سنت سفر در نوروز مرتبط دانست، فصل خوب سفر در ایران است که هم‌زمان با بهار آغاز می‌شود و این خود با توجه به تعطیلات نوروزی انگیزه خوبی برای سفر ایرانیان بوده و هست. پیش‌ترها، نوروز وقت استراحت کشاورزان بود و این‌روزها تعطیلی مدارس و اداره‌ها و هر دو امکان سفر را مهیا می‌کردند و می‌کنند.

در این چند دهه گذشته دانسته‌ایم که سفر در ایام نوروز یک امر کاملاً عادی است، اما اگر بخواهیم بدانیم پیشینه سفرهای نوروزی به چه زمانی برمی‌گردد، احتمالاً نیازمند بررسی بیشتری هستیم.

پدید آمدن شهرها و گسترش آن‌ها، به‌وجود آمدن راه‌ها و جاده‌ها و مهاجرت نسل‌های جدید به شهرهای بزرگ و در نتیجه، دور شدن از موطن اصلی، یکی از مهم‌ترین دلایل سفر برای بازگشت و دیدار از نسل‌های قدیم‌تر است که هر ساله در ایام تعطیل و به‌خصوص نوروز شاهدش هستیم.

از طرفی، دید و بازدید در ایام نوروز از باورها و اعتقادات ویژه ایرانیان و یکی از دل‌مشغولی‌های شیرین آنان بوده و هست. احتمالاً قبلاً این دید و بازدیدهای اقوام ایرانی فقط در محدوده‌ی جغرافیایی یک ایل در میان عشایر، یک روستا در میان روستایان و یا یک شهر کوچک در میان شهرنشینان، در سال‌های نه‌چندان دور بوده که امروزه به مسافرت به مسافت‌های طولانی‌تر تبدیل شده است.

هنوز هم، اگر در روزهای اول نوروز به روستاها برویم، خانواده‌هایی را می‌بینیم که لباس نو به تن کرده، پیاده یا سواره از یک روستا به روستای دیگر برای دیدار از اقوامشان می‌روند و این احتمال هم وجود دارد که شب‌مانی داشته باشند و مدت اقامتشان به ۲۴ ساعت هم بکشد. به این ترتیب، بنا به تعریف در دنیای گردشگری، گردشگر تلقی می‌شوند. دیگر این که، از دیرزمان و آن‌طوری که از متون قدیمی و سفرنامه‌ها برمی‌آید ایرانیان همواره به اماکن مقدس و مکان‌های زیارتی سفر می‌کرده‌اند و این امر در آخر هفته‌ها، ایام تعطیل، مناسبت‌ها، اعیاد ملی و مذهبی و البته نوروز، رونق بیشتری می‌یافته است. این سنت هنوز هم با قوت تمام دیده می‌شود، چنان‌که وجود کاروانسراهای قدیمی، مهمانسراها و محل اسکان برای اقامت زائران در بسیاری از اماکن زیارتی، شاهد این ادعاست. می‌توان در همین ایام نوروز به شهرهای مشهد و قم رفت و شاهد حضور ایرانیان از همه‌جای ایران در اماکن مقدس این شهرها بود، یا این که می‌توان به امام‌زاده عبدالله آمل، امام‌زاده سلطان‌ابراهیم منطقه ایذه استان خوزستان، یا به روستای «کوسه هجیج» در ارتفاعات اورامان رفت و باور کرد